

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕТНОГРАФІЯ ТА ДЕМОГРАФІЯ

**Методичні вказівки
для студентів спеціальності
«Практична психологія»**

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕТНОГРАФІЯ ТА ДЕМОГРАФІЯ

**Методичні вказівки
для студентів спеціальності
«Практична психологія»**

Упорядники: к. політ. н., доцент М. М. Кулачинський,
завідувач кафедри суспільних наук,
к. філол. н., доцент О. О. Сікорська

*Затверджено
на засіданні кафедри суспільних наук
Одеського національного медичного університету
Протокол № 2 від 27.09.2019 р.*

ПЕРЕДМОВА

Етнографія та демографія посідає певне місце в системі підготовки бакалаврів у галузі практичної психології і поділяється на дві складові частини: етнографію та демографію, які належать до циклу історичних, політичних та соціологічних дисциплін. Етнографія в цілому допомагає пояснити студентові історичні події, факти, причинно-наслідкові зв'язки і, крім того, ще й виступає як «пояснювальний механізм» історії.

Демографія ж займається проблемами закономірності відтворення населення в суспільно-історичній зумовленості еволюційного процесу. Відтворення генерацій людей завжди детерміноване практикою суспільного розвитку, тому демографія, використовуючи весь доступний сьогодні арсенал методологічних і методичних засобів, вивчає відтворювальний процес у рамках системи «людина-суспільство».

Предметом етнографії є етноси як історико-культурні та соціальні утворення, співвідношення антропогенезу та етногенезу, етнічне світовідчуття та впливовість різноманітних етнічних культур, проблеми міжкультурної взаємодії.

Демографія відображає теоретичний і практичний досвід, нагромаджений під час комплексного дослідження народонаселення багатьма суспільними та гуманітарними науками. У ньому розглядаються загальні питання теорії та історії демографії, методологічні принципи й методи вивчення демографічних процесів, відтворення населення та конкретні демографічні процеси.

Метою курсу є ознайомлення студентів з предметом, основними поняттями і методами етнографічних і демографічних досліджень, сучасними науковими підходами та концепціями, особливостями традиційної культури народів різних частин світу. Сприяння здобуванню студентами знань про закономірності відтворення населення у суспільно-економічній зумовленості цього процесу, розкриття шляхів використання отриманих знань для розв'язання проблем суспільного розвитку.

Основні завдання курсу — розширити уявлення студентів про народи світу, надати їм не лише наукове бачення різноманітності людства, специфіки побуту і культури, а й прищепити відчуття пова-

ги до інших народів та їхніх культур. Крім того, студент має знати різні типи відтворення населення, специфічні риси демографічного відтворення в окремих країнах, методологічні засади та методи демографічного аналізу, кількісний аналіз і вимірювання демографічних процесів, загальні тенденції розвитку населення, рушійні сили цього процесу.

У результаті вивчення курсу «Етнографія та демографія» студенти повинні **вміти**:

✓ аналізувати теоретичну літературу з етнографії та демографії, визначати належність її авторів до тієї чи іншої наукової школи або напрямку;

✓ володіти методами збору, оцінювання і аналізу інформації про демографічні процеси;

✓ аналізувати процеси міграції населення;

✓ вивчати демографічну поведінку та спосіб життя населення;

✓ оцінювати динаміку народжуваності та репродуктивної поведінки;

✓ аналізувати смертність і тривалість життя в Україні;

✓ визначати проблеми розвитку та відтворення народонаселення;

✓ аналізувати статистичну інформацію про демографічні процеси й структури, їхні регіональні відмінності.

Дисципліна належить до варіативної частини циклу (за вибором студента) «Етнографія та демографія» і вивчається на першому курсі. Загальний обсяг годин з дисципліни для спеціальності «Практична психологія» (денна та заочна форми навчання) — 120 год. Вид підсумкового контролю — залік.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ
ТА РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

№ теми	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	СРС
1	2	3	4	5
1	<i>Тема 1.</i> Місце етнографії в системі гуманітарних наук	2		
2	<i>Тема 2.</i> Історія етнологічної науки	2		
3	<i>Тема 3.</i> Структуралізм та функціоналізм в етнографії	2		
4	<i>Тема 4.</i> Етнос і етнічність як базові категорії сучасної етнографії	2		
5	<i>Тема 5.</i> Класифікації народів світу	2		
6	<i>Тема 6.</i> Географічна та релігійна класифікації народів світу	2		
7	<i>Тема 7.</i> Сім'я і родинна обрядовість	2		
8	<i>Тема 8.</i> Національний характер, менталітет	2		
9	<i>Тема 9.</i> Народи Австралії і Тасманії		2	
10	<i>Тема 10.</i> Народи Меланезії		2	
11	<i>Тема 11.</i> Народи Полінезії		2	
12	<i>Тема 12.</i> Народи Мікронезії		2	
13	<i>Тема 13.</i> Давні цивілізації Центральної та Південної Америки	2		
14	<i>Тема 14.</i> Формування сучасного населення Південної Америки		2	
15	<i>Тема 15.</i> Колонізація Північної Америки	2		
16	<i>Тема 16.</i> Господарчо-культурні типи Америки		2	
17	<i>Тема 17.</i> Народи Північної та Східної Африки			6
18	<i>Тема 18.</i> Народи Західної, Центральної, Південної та Тропічної Африки			6

1	2	3	4	5
19	<i>Тема 19.</i> Народи Східної та Південно-Східної Азії		2	
20	<i>Тема 20.</i> Народи Південної та Західної Азії			6
21	<i>Тема 21.</i> Народи Центральної Азії			6
22	<i>Тема 22.</i> Народи Сибіру		2	
23	<i>Тема 23.</i> Народи Кавказу		2	
24	<i>Тема 24.</i> Народи Східної Європи		2	
25	<i>Тема 25.</i> Народи Західної Європи			6
26	<i>Тема 26.</i> Демографія та її місце в системі наук	2		
27	<i>Тема 27.</i> Історія демографії	2		
28	<i>Тема 28.</i> Демографічні фактори економічного розвитку		2	
29	<i>Тема 29.</i> Чисельність, демографічна структура і розміщення населення		2	
30	<i>Тема 30.</i> Джерела інформації про населення			6
31	<i>Тема 31.</i> Аналіз демографічних процесів та структур			6
32	<i>Тема 32.</i> Соціально-демографічне прогнозування			6
33	<i>Тема 33.</i> Сучасні тенденції демографічного розвитку			6
34	<i>Тема 34.</i> Міграція населення			6
35	<i>Тема 35.</i> Народжуваність і смертність		2	
36	<i>Тема 36.</i> Шлюб і сім'я	2		
37	<i>Тема 37.</i> Типи сімейної поведінки		2	
38	<i>Тема 38.</i> Соціальні проблеми сім'ї. Тенденції розвитку сім'ї в Україні	2		
39	<i>Тема 39.</i> Методологічні підходи і методи аналізу демографічних процесів і структур	2		
40	<i>Тема 40.</i> Кількісний аналіз і вимірювання демографічних процесів і структур		2	
Усього годин — 120		30	30	60
Кредитів ECTS — 4				

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ
ТА РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

№ теми	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	СРС
1	2	3	4	5
1	<i>Тема 1.</i> Місце етнографії в системі гуманітарних наук	2		
2	<i>Тема 2.</i> Історія етнологічної науки			4
3	<i>Тема 3.</i> Структуралізм та функціоналізм в етнографії			3
4	<i>Тема 4.</i> Етнос і етнічність як базові категорії сучасної етнографії			3
5	<i>Тема 5.</i> Класифікації народів світу			3
6	<i>Тема 6.</i> Географічна та релігійна класифікації народів світу			3
7	<i>Тема 7.</i> Сім'я і родинна обрядовість			4
8	<i>Тема 8.</i> Національний характер, менталітет			3
9	<i>Тема 9.</i> Народи Австралії і Тасманії		2	
10	<i>Тема 10.</i> Народи Меланезії			3
11	<i>Тема 11.</i> Народи Полінезії			3
12	<i>Тема 12.</i> Народи Мікронезії			3
13	<i>Тема 13.</i> Давні цивілізації Центральної та Південної Америки			4
14	<i>Тема 14.</i> Формування сучасного населення Південної Америки		2	
15	<i>Тема 15.</i> Колонізація Північної Америки			3
16	<i>Тема 16.</i> Господарчо-культурні типи Америки			3
17	<i>Тема 17.</i> Народи Північної та Східної Африки			3
18	<i>Тема 18.</i> Народи Західної, Центральної, Південної та Тропічної Африки			4
19	<i>Тема 19.</i> Народи Східної та Південно-Східної Азії		2	

1	2	3	4	5
20	Тема 20. Народи Південної та Західної Азії			4
21	Тема 21. Народи Центральної Азії			4
22	Тема 22. Народи Сибіру			3
23	Тема 23. Народи Кавказу			3
24	Тема 24. Народи Східної Європи			3
25	Тема 25. Народи Західної Європи			3
26	Тема 26. Демографія та її місце в системі наук	2		
27	Тема 27. Історія демографії			3
28	Тема 28. Демографічні фактори економічного розвитку			3
29	Тема 29. Чисельність, демографічна структура і розміщення населення		2	
30	Тема 30. Джерела інформації про населення			3
31	Тема 31. Аналіз демографічних процесів та структур			3
32	Тема 32. Соціально-демографічне прогнозування			3
33	Тема 33. Сучасні тенденції демографічного розвитку			3
34	Тема 34. Міграція населення			3
35	Тема 35. Народжуваність і смертність			3
36	Тема 36. Шлюб і сім'я			3
37	Тема 37. Типи сімейної поведінки			3
38	Тема 38. Соціальні проблеми сім'ї. Тенденції розвитку сім'ї в Україні			3
39	Тема 39. Методологічні підходи і методи аналізу демографічних процесів і структур			3
40	Тема 40. Кількісний аналіз і вимірювання демографічних процесів і структур			3
Усього годин — 120		4	8	108
Кредитів ECTS — 4				

ЗМІСТ КУРСУ «ЕТНОГРАФІЯ ТА ДЕМОГРАФІЯ»

Тема 1. Місце етнографії в системі гуманітарних наук

Предмет та основні поняття етнографії. Методи і завдання етнографічних досліджень.

Тема 2. Історія етнологічної науки

Поняття школи і напрямку в етнології. Етап накопичення етнографічних знань. Становлення етнології як науки. Міфологічна школа в етнології (Я. і В. Грімми, А. Кун, М. Мюллер та ін.). Еволюціонізм — як перша класична школа в етнології. Основні напрями та ідеї еволюціоністської школи та її представники (Дж. Мак-Леннан, Е. Тайлор, Дж. Фрезер, А. Бастіан, Л.-Г. Морган та ін.). Дифузійнізм: етапи формування, методологічні засади, основні напрями (Ф. Ратцель, Л. Фробеніус, Ф. Гребнер, К. Уіслер, К. Кребер, О. Сепір, Т. Хейердал та ін.). Американська історична школа про взаємозв'язки між народами і культурами (Ф. Боас, А. Кребер, К. Уіслер та ін.).

Тема 3. Структуралізм та функціоналізм в етнографії

Структуралізм — теорія про упорядкований взаємозв'язок між окремими соціальними інститутами (концепція А. Р. Радкліфф-Брауна; К. Леві-Строс та його «Структурна антропологія»; особливості структуралізму в США). Фройдизм та його структури, неофройдистська теорія національного характеру. Функціоналізм — вивчення функцій суспільних інститутів (Б. Малиновський); німецький, американський, французький варіанти функціоналізму. Радянська етнологічна школа: методологічні основи та напрями досліджень. Неоеволюціонізм, неофройдизм, крос-культурний аналіз, регіональна етнологія, «культура і особа». Сучасні тенденції у розвитку зарубіжної етнології.

Тема 4. Етнос і етнічність

як базові категорії сучасної етнографії

Поняття «етнос» та його еволюція. Теорії етносу (дуалістична, інформаційна, компонентна). Теорія етносу Ю. Бромлея. Етнікос і етносоціальний організм. Історичні типи етносів. Біосферна теорія етносу Л. Гумільова.

Поняття «етнічність». Проблема етнічності за кордоном (примордіалізм, ситуаціонізм, конструктивізм). Етнічні процеси об'єднаного та роз'єднаного характеру.

Тема 5. Класифікації народів світу

Антропологічна класифікація. Критерії та таксони антропологічної класифікації. Класифікація народів за господарсько-культурними типами, її критерії. Етнолінгвістична класифікація та її роль в етнологічних дослідженнях. Мова і концепції її походження. Таксони етнолінгвістичної класифікації. Мовні родини, їхній склад та розміщення. Ареальна класифікація. Підходи до виділення історико-етнографічних регіонів.

Тема 6. Географічна та релігійна класифікації народів світу

Географічна класифікація та її роль у вивченні народів світу. Підходи до виділення географічних регіонів. Поділ народів світу за релігійною належністю. Принципи релігійної класифікації. Найдавніші форми релігійних вірувань. Політеїстичні і монотеїстичні релігії. Світові та локальні релігії. Географія релігій.

Тема 7. Сім'я і родинна обрядовість

Історичні відомості про сім'ю. Шлюбні звичаї та шлюб. Сім'я та внутрішньосімейні взаємини. Структура сім'ї. Виховання дітей у сім'ї. Сімейні обряди та звичаї.

Тема 8. Національний характер, менталітет

Поняття «національний характер», «ментальність», «менталітет». Етнічні стереотипи. Стереотипи інших народів по відношенню до українців. Стереотипи українців по відношенню до інших народів. Ментальність та її роль у формуванні етносу, націй.

Тема 9. Народи Австралії і Тасманії

Етнолінгвістична класифікація. Привласнювальний господарчо-культурний тип як основа господарства. Матеріальна культура. Суспільна організація (плем'я, фратрія, рід, шлюбні класи, локальні групи). Духовна культура. Сучасне становище австралійських аборигенів. Англо-австралійці та їхня культурна специфіка.

Тема 10. Народи Меланезії

Меланезійські та папуаські мови. Ручне підсічно-вогневе землеробство, морське рибальство, ремесла. Матеріальна культура. Общинно-родова організація на стадії розпаду (племена, общини, чоловічі будинки, чоловічі союзи, соціальна диференціація). Духовна куль-

тура (мана, анінізм, магія, культ предків). Декоративне мистецтво, музика, танці. Особливості культури і побуту папуасів Нової Гвінеї, канаків Нової Каледонії, фіджійців. Сучасне становище меланезійців.

Тема 11. Народи Полінезії

Мови. Господарство та матеріальна культура (ручне землеробство, рибальство, ремесла, розвиток мореплавства). Суспільна організація (станово-кастовий поділ, велика патріархальна сім'я, ранньокласові держави). Духовна культура (мана, табу, політеїзм, писемність острова Пасхи, народна творчість). Особливості культури населення Гавайських островів, маорійців Нової Зеландії. Сучасні етнічні процеси в регіоні.

Тема 12. Народи Мікронезії

Мовна належність. Господарство і матеріальна культура. Розпад трудових общин. Становий поділ. Культ предків. Піктографічна писемність на островах Палау. Традиції та інновації у Західній та Східній Мікронезії.

Тема 13. Давні цивілізації

Центральної та Південної Америки

Державні утворення Центральної і Південної Америки. Держава ацтеків. Міста-держави майя. Держава інків. Державні утворення чибча-муїсків.

Тема 14. Формування сучасного населення Південної Америки

Історія колонізації Центральної і Південної Америки іспанськими, португальськими конкістадорами в XV–XVI ст., змішування з корінним населенням. Креоли, метиси. Ввезення рабів з Африки. Мулати. Імміграція в Америку за нового та новітнього часу. Витискування індіанців у Південній Америці з корінних територій. Внутрішня міграція населення. Зростання міст як центрів формування націй. Вплив іспанської культури. Створення національно-індіанської преси та художньої літератури, театру іспанською мовою.

Тема 15. Колонізація Північної Америки

Виникнення англійських, голландських, французьких, російських поселень у Північній Америці в XV–XVII ст. Самобутня культура ко-

рінних жителів Америки до європейської колонізації і зміни, що відбулися після неї. Англійські та французькі колоніальні володіння. Ввезення рабів з Африки. Імміграція з європейських країн. Панування англійської мови. Положення індіанців. Резервації. Політичні рухи серед сучасних індіанців. Положення афро-американського населення. Національно-окремі райони європейських іммігрантів. Національні квартали в містах США. Мобільність сучасного населення США. Формування американської національної культури. Положення мексиканських емігрантів (чиканос) та вихідців з Азії в південно-західних штатах США. Етнічні процеси в сучасній Канаді.

Тема 16. Господарчо-культурні типи Америки

Привласнювальні господарсько-культурні типи Америки: арктичні мисливці та рибалки; індіанці північно-західного узбережжя та Алеутських островів; племена лісових мисливців: індіанці прерій (степових областей Північної Америки) та пампи (степових областей Південної Америки); збирачі та мисливці Каліфорнії; вогнеземельці.

Землеробські господарсько-культурні типи. Землероби східних та південно-східних районів Північної Америки; землероби північно-західних областей Північної Америки. Землеробські племена Південної Америки (араукани, кариби, араваки, тупі-гуарані та ін.).

Тема 17. Народи Північної та Східної Африки

Єгипетська історико-етнографічна область. Магрібська історико-етнографічна область. Східносуданська історико-етнографічна область. Історико-етнографічна область Північно-Східної Африки. Історико-етнографічна область Південно-Східної Африки.

Тема 18. Народи Західної, Центральної, Південної та Тропічної Африки

Західносуданська історико-етнографічна область. Верхньогвінейська історико-етнографічна область. Історико-етнографічна область басейну ріки Конго. Пігмеї: їхнє походження та основні заняття. Аборигено-африканська історико-етнографічна область Південної Африки. Європейсько-африканська історико-етнографічна область Південної Африки. Малагасійська історико-етнографічна область.

Тема 19. Народи Східної та Південно-Східної Азії

Тихоокеанська історико-етнографічна область. Тибетська історико-етнографічна область. Уйгурська історико-етнографічна область. Монголо-бурятська історико-етнографічна область. Західноіндокітайська історико-етнографічна область. Східноіндокітайська історико-етнографічна область. Західноіндонезійська історико-етнографічна область. Східноіндонезійська історико-етнографічна область. Філіппінська історико-етнографічна область.

Тема 20. Народи Південної та Західної Азії

Деканська історико-етнографічна область. Гангська історико-етнографічна область. Гімалайська історико-етнографічна область. Індо-пакистанська історико-етнографічна область. Бірмано-ассамська історико-етнографічна область. Острівна історико-етнографічна область. Ірано-афганська історико-етнографічна область. Месопотамо-аравійська історико-етнографічна область. Малоазійська історико-етнографічна область.

Тема 21. Народи Центральної Азії

Північна (казахсько-киргизька) історико-етнографічна область. Південно-східна (узбецько-таджицька) історико-етнографічна область. Південно-західна (туркменська) історико-етнографічна область.

Тема 22. Народи Сибіру

Етногенез і етнічна історія народів Сибіру. Завоювання регіону Росією та його наслідки. Етнолінгвістична класифікація народів Сибіру. Сучасний етнічний склад населення. Господарсько-культурні типи корінного населення Сибіру. Релігійно-міфологічні уявлення і релігійні культу аборигенів історико-етнографічної області. Традиційна суспільна організація. Сучасні етнічні процеси.

Тема 23. Народи Кавказу

Держави і народи Північного Кавказу і Закавказзя. Мовні сім'ї: кавказька, алтайська, індоєвропейська. Етногенез і етнічна історія. Сучасний етнічний склад населення. Заняття, побут, матеріальна та духовна культура народів Кавказу. Суспільне життя та сімейні відносини. Релігійні вірування. Фольклор та мистецтво народів Кавказу. Сучасні етнічні процеси.

Тема 24. Народи Східної Європи

Прибалтійська історико-етнографічна область. Історико-етнографічна область фінно-угорських етносів півночі європейської частини Росії. Волго-камська історико-етнографічна область. Українська історико-етнографічна область. Білоруська історико-етнографічна область. Російська історико-етнографічна область.

Тема 25. Народи Західної Європи

Північноєвропейська історико-етнографічна область. Середньоєвропейська історико-етнографічна область. Приатлантична історико-етнографічна область. Середньоземноморсько-піренейська історико-етнографічна область.

Тема 26. Демографія та її місце в системі наук

Об'єкт і предмет демографії як науки. Основні методи демографії. Міжпредметні зв'язки демографії.

Тема 27. Історія демографії

Погляди вчених Стародавнього світу на демографічні проблеми. Розвиток науки про народонаселення у період Середньовіччя. Розвиток демографії у період Нового часу. Демографічні дослідження у XX — на початку XXI ст.

Еволюція знання про відтворення населення. Основи демографічної діяльності. Сучасний підхід до аналізу проблем відтворення народонаселення. Історія розвитку демографічної думки в Україні.

Тема 28. Демографічні фактори економічного розвитку

Проблеми економіко-демографічного розвитку. Аспекти демографічних інвестицій. Демографічні процеси як фактор маркетингового середовища.

Тема 29. Чисельність, демографічна структура і розміщення населення

Чисельність населення: методи її визначення. Показники динаміки чисельності населення. Статевий та віковий склад населення. Статеві-вікові піраміди, їхня побудова і аналіз. Класифікація населення за віком. Типи структур населення. Старіння населення. Етнічна структура населення. Соціально-економічна структура населення.

**Тема 30. Джерела інформації
про населення**

Класифікація джерел інформації про населення. Перепис як найвичерпніше джерело інформації про населення. Постійне, наявне та приписне (юридичне) населення.

**Тема 31. Аналіз демографічних процесів
та структур**

Мета, об'єкт та методи демографічного аналізу. Поперечний та поздовжній аналіз. Потенційна демографія.

**Тема 32. Соціально-демографічне
прогнозування**

Сутність та види демографічного прогнозу. Методи демографічного прогнозування. Достовірність демографічного прогнозу.

Тема 33. Сучасні тенденції демографічного розвитку

Глобальні проблеми і демографічні процеси. Індекс людського розвитку. Основні риси сучасних демографічних процесів в Україні.

Тема 34. Міграція населення

Сутність міграції. Види міграції. Соціально-економічні наслідки міграційних процесів.

Тема 35. Народжуваність і смертність

Народжуваність у демографічному вимірі. Інтервальні коефіцієнти народжуваності. Таблиці народжуваності. Смертність у демографічному вимірі. Екзогенні та ендогенні причини смертності. Вимірювання смертності. Таблиці смертності та середньої тривалості життя. Динаміка смертності в Україні.

Тема 36. Шлюб і сім'я

Демографічні поняття шлюб, сім'я, шлюбність. Шлюбний ринок, шлюбне коло, шлюбний вибір. Етапи (фази) розвитку сім'ї. Вимірювання шлюбності. Проблема шлюбності в Україні.

Тема 37. Типи сімейної поведінки

Шлюбна поведінка. Статева поведінка. Сексуальна поведінка. Репродуктивна поведінка.

**Тема 38. Соціальні проблеми сім'ї.
Тенденції розвитку сім'ї в Україні**

Соціальні проблеми сім'ї. Основні принципи сімейної політики. Стратегія та технологія сімейної політики. Конфлікти в сім'ї і причини розлучень. Основні тенденції та процеси, які впливають на розвиток сім'ї в Україні. Соціальна підтримка сімей. Консультування сім'ї у системному напрямку. Сутність сімейної політики в Україні. Соціальні проблеми сім'ї.

**Тема 39. Методологічні підходи і методи аналізу
демографічних процесів і структур**

Цілі й завдання демографічного аналізу. Програма демографічного дослідження. Соціологічні методи вивчення демографічних процесів та їхні особливості у контексті демографічного аналізу. Поперечний та поздовжній аналіз. План демографічного аналізу. Картографічні методи вивчення демографічних процесів.

**Тема 40. Кількісний аналіз і вимірювання
демографічних процесів і структур**

Демографічна статистика. Демографічна сітка. Демографічні таблиці. Демографічні коефіцієнти. Демографічний прогноз. Математичні моделі вимірювання демографічних процесів і структур.

СПИСОК РЕФЕРАТИВ

1. Класифікація корінного населення Австралії.
2. Класифікація корінного населення Тасманії.
3. Класифікація корінного населення Меланезії.
4. Сучасний стан корінного населення Меланезії.
5. Класифікація корінного населення Полінезії.
6. Сучасний стан корінного населення Полінезії.
7. Класифікація корінного населення Мікронезії.
8. Сучасний стан корінного населення Мікронезії.
9. Етногенез і етнічна історія бразильців.
10. Формування сучасного етнолінгвістичного й антропологічного складу населення Латинської Америки.
11. Господарство та матеріальна культура аргентинців.
12. Духовне життя кубинців.
13. Етногенез і етнічна історія в'єтнамців.
14. Етногенез і етнічна історія населення Філіппін.

15. Господарське життя і матеріальна культура народів Індонезії.
16. Особливості розвитку традиційного господарства населення В'єтнаму, Таїланду та Лаосу: порівняльна характеристика.
17. Духовне життя населення Філіппін.
18. Етногенез і етнічна історія китайців.
19. Етногенез і етнічна історія японців.
20. Традиційне господарство та матеріальна культура корейців.
21. Особливості розвитку матеріальної культури монголів і маньчжурів: порівняльна характеристика.
22. Сімейні стосунки та суспільний розвиток японців.
23. Етногенез і етнічна історія бурятів.
24. Етногенез і етнічна історія сибірських татар.
25. Господарське життя і матеріальна культура якутів.
26. Господарське життя та матеріальна культура алтайців, хакасів і тувинців.
27. Духовне життя народів Сибіру.
28. Етногенез та етнічна історія грузинів.
29. Етногенез та етнічна історія вірмен.
30. Етногенез та етнічна історія азербайджанців.
31. Особливості розвитку матеріальної культури народів Північного Кавказу: порівняльна характеристика.
32. Вплив української та російської культур на матеріальне і духовне життя народів Кавказу.
33. Етногенез і етнічна історія східних слов'ян.
34. Етногенез і етнічна історія народів Прибалтики і Молдови.
35. Духовне життя населення Прибалтики.
36. Господарське життя народів Європейської півночі Росії (карели, саамі, комі-зіряни, комі-пермяки, ненці).
37. Матеріальна і духовна культура народів Поволжя (казанські татари, башкири, чуваші, марійці, мордва, удмурти).
38. Економічна демографія, перспективи та шляхи розвитку.
39. Демографічні інвестиції як альтернативний шлях покращання демографічної ситуації в Україні.
40. Вплив демографічно-економічного фактора на розвиток провідних транскорпорацій у світі.
41. Середня тривалість життя у різних частинах світу, причини та наслідки.

42. Рівень смертності в Україні, передумови, сучасний стан та наслідки.
43. Демографічна криза в Україні, шляхи подолання.
44. Вплив загальноприйнятих норм на статеву поведінку людини.
45. Староєвропейський тип шлюбної поведінки.
46. Репродуктивна поведінка людей в різних етнокультурних регіонах світу.
47. Вплив демографічної статистики на побудову соціальної політики в Україні
48. Види та спектр використання на практиці демографічних коефіцієнтів.
49. Демографічний прогноз, практичне застосування провідними країнами світу у плануванні демографічної політики.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Етнографія — це:

- а) наука, основним об'єктом вивчення якої є народи світу;
- б) наука, основним об'єктом вивчення якої є людина, культура, суспільство;
- в) наука, основним об'єктом вивчення якої є походження, матеріальне і духовне життя різних соціальних верств населення;
- г) усі відповіді правильні;
- д) правильних відповідей немає.

2. Основними методами дослідження, які використовуються в етнографічній науці, є:

- а) порівняльно-історичний, логічний;
- б) порівняльно-історичний, метод типологічного аналізу;
- в) порівняльно-історичний, просторового визначення розселення народів;
- г) порівняльно-історичний, описовий, методи польового спостереження та польового дослідження;
- д) серед наведених варіантів відсутня вірна відповідь.

3. Серед джерел, які використовуються в етнографічних дослідженнях, можна виділити:

- а) матеріали безпосереднього спостереження дійсності, польові спостереження, письмові, лінгвістичні джерела;

б) письмові джерела (архівні, мемуарні, епістолярні матеріали), матеріали образотворчого мистецтва, музейні зібрання, дані археології та антропології, фотографії, кінодокументи;

в) польові спостереження, письмові матеріали, образотворчі, археологічні, антропологічні, лінгвістичні джерела, фотографії, кінодокументи, дані ботаніки, фізики, хімії;

г) усі відповіді правильні;

д) правильні відповіді «а» і «б».

4. Термін «етнографія» вперше з'явився:

а) у 1607 р.;

б) наприкінці XVIII ст.;

в) у 1808 р.;

г) правильних відповідей немає;

д) у працях давньогрецького історика Геродота.

5. Становлення етнографії як науки відбулося в країнах Західної Європи та Північної Америки:

а) у середині XIX ст.;

б) у 60–70-х роках XIX ст.;

в) у 80-х роках XIX ст.;

г) на рубежі XIX–XX ст.;

д) на початку XXI ст.

6. Буквальний сенс назви «Етнологія»:

а) народоописання;

б) народознавство;

в) землеописання;

г) історіознавство;

д) краєзнавство.

7. Анімізм — це уява про:

а) дуалізм миротворіння;

б) душу та духів;

в) верхні та нижні світи;

г) сакральний зв'язок між живими та померлими;

д) підземний світ.

8. Основними етнографічними школами, які розвивалися в США наприкінці XIX — у першій половині XX ст., були:

- а) дифузійністська та біологічна;
- б) біологічна та функціональна;
- в) еволюціоністська та етнопсихологічна;
- г) етнопсихологічна та біологічна;
- д) марксистська школа.

9. Представником еволюціоністської школи другої половини XX — початку XX ст. є етнограф:

- а) Дж. Фрейзер;
- б) Л. Уайт;
- в) К. Леві-Стросс;
- г) М. Чебоксаров;
- д) К. Ясперс.

10. Засновник сучасної культурології:

- а) Е. Тайлор;
- б) Дж. Фрезер;
- в) Л. Уайт;
- г) К. Леві-Стросс;
- д) Ф. Енгельс.

11. Науку, що вивчає побутові та культурні особливості народів світу, джерела якої дозволяють відтворити картину виховання в первісному суспільстві, називають:

- а) етнографія;
- б) антропологія;
- в) історія;
- г) педагогіка;
- д) соціологія.

12. Наукова школа в етнографії, яка звертає увагу на «розлиття», «розтікання», «проникнення» та взаємопроникнення культур:

- а) марксизм;
- б) структуралізм;
- в) етнопсихологічна школа;
- г) еволюціонізм;
- д) дифузійнізм.

13. Французький антрополог, етнограф Клод Леві-Стросс є засновником та творцем етнографічної школи:

- а) еволюціонізму;
- б) дифузійнізму;
- в) пасіонарності;
- г) структуралізму;
- д) марксизму.

14. Етнічні відмінності почали привертати увагу вчених з того самого часу, коли виникла етнічна самосвідомість:

- а) ні;
- б) так;
- в) до сьогодення не є предметом етнографічних досліджень;
- г) є об'єктом лише мистецьких творів;
- д) вірна відповідь відсутня.

15. Поняття «національний характер» вужче, ніж поняття «психічний склад нації».

- а) до сьогодення не є предметом етнографічних досліджень;
- б) є об'єктом лише мистецьких творів;
- в) ні;
- г) так;
- д) вірна відповідь відсутня.

16. Думки, судження, оцінки, що стосуються відносно певної етнічної спільноти представниками цієї ж самої спільноти називаються:

- а) кліше;
- б) гетеростереотипи;
- в) автостереотипи;
- г) гомостереотипи;
- д) стереотипи.

17. Сукупність оціночних суджень про інші народи називається:

- а) узагальнення;
- б) етностереотипи;

- в) синтезування;
- г) гетеростереотипи;
- д) етносудження.

18. В основі національного характеру лежить національна самосвідомість:

- а) до сьогоднішнього дня не є предметом етнографічних досліджень;
- б) є об'єктом лише мистецьких творів;
- в) ні;
- г) так;
- д) вірна відповідь відсутня.

19. Одне із найкращих досліджень етнічних стереотипів було запропоноване:

- а) Л. Едвардсом;
- б) М. Лап'єром;
- в) Г. Шпетом;
- г) Р. Бохнером;
- д) В. Катцем і Д. Брейлі.

20. Люди, які не мають чітких етнокультурних орієнтацій, не можуть з впевненістю заявити свою причетність до того чи іншого етносу, до тієї або іншої культури називаються:

- а) невизначеними;
- б) космополітами;
- в) маргіналами;
- г) громадянами світу;
- д) регіоналами.

21. Основними ознаками нації є:

- а) мова і проживання на одній території;
- б) психофізіологічні ознаки;
- в) генетичні ознаки;
- г) суто психологічні ознаки;
- д) культурні ознаки.

22. Перші люди на території Австралії з'явилися:

- а) 40 тис. років тому;
- б) 35 тис. років тому;
- в) 30 тис. років тому;

- г) 25 тис. років тому;
- д) на початку н. е.

23. Серед австралійців-аборигенів були поширені такі традиційні галузі господарства:

- а) полювання та збиральництво;
- б) полювання та рибальство;
- в) полювання, збиральництво та рибальство;
- г) полювання, збиральництво та землеробство;
- д) землеробство та скотарство.

24. Вказати відсоток населення сучасної Австралії, який становлять австралійці-аборигени:

- а) 20 %;
- б) 6 %;
- в) 10 %;
- г) близько 1 %;
- д) 25 %.

25. На австралійському континенті з'явилися перші європейські поселення:

- а) у середині XVIII ст.;
- б) наприкінці XVIII ст.;
- в) на початку XIX ст.;
- г) у 20-х роках XIX ст.;
- д) на початку XX ст.

26. Сучасна чисельність населення світу становить:

- а) 4,8 млрд. осіб;
- б) більше 6 млрд. осіб;
- в) 5,8 млрд. осіб;
- г) 7,3 млрд. осіб.

27. Одиниця спостереження в демографії — це:

- а) етнос;
- б) людина;
- в) господарство;
- г) населення країни.

28. У якій країні світу демографічна політика спрямована на збільшення приросту населення:

- а) Україна;
- б) Індія;
- в) Китай;
- г) Кенія.

29. Населення країни вважається старим (за шкалою ООН), якщо частка осіб похилого віку в ньому становить:

- а) більше 7 %;
- б) 4 %;
- в) 20 %;
- г) більше 10 %.

30. Проаналізував вплив усунення смертності від віспи на тривалість життя і розрахував таблиці припинення шлюбу в залежності від смертності подружжя:

- а) М. В. Ломоносов;
- б) Д. Бернуллі;
- в) Л. Ейлер;
- г) В. Н. Татищев;
- д) Л. Ю. Крафт.

31. Країною, в якій вперше почав проводитися поточний облік демографічних подій, була:

- а) Бельгія;
- б) Франція;
- в) Великобританія;
- г) США;
- д) Росія.

32. Суворе теоретико-ймовірне обґрунтування низки демографічних явищ — порядку вимирання, збереження шлюбу, дав:

- а) П. С. Лаплас;
- б) Д. Бернуллі;
- в) Л. Ейлер;
- г) В. Н. Татищев;
- д) Л. Ю. Крафт.

33. З якою метою проводився облік населення у давні часи:

- а) фінансовою;
- б) освітньою;
- в) військовою;
- г) політичною;
- д) історико-описовою.

34. Міжнародні статистичні конгреси почали скликатися:

- а) наприкінці XVIII століття;
- б) на початку XIX століття;
- в) у середині XIX століття;
- г) наприкінці XIX століття;
- д) на початку XX століття.

35. Система наукових знань, яка створює цілісне уявлення про народжуваність, називається:

- а) демографією;
- б) загальною теорією народонаселення;
- в) теоретичною демографією;
- г) системою демографічних наук.

36. Індекс «розвитку людського потенціалу» включає такі показники:

- а) рівень освіти дорослого населення;
- б) середня тривалість життя;
- в) соціальний стан;
- г) зайнятість населення.

37. Необхідною умовою для трансформації демографії в систему демографічних наук є:

- а) розширення знань про населення;
- б) все вірно;
- в) потреба в знаннях про демографічні явища;
- г) спеціалізація демографічних знань.

38. Особи, які мають самостійний дохід від трудової діяльності, — це:

- а) самодіяльне населення;
- б) трудоактивне населення;

- в) зайняте населення;
- г) економічно активне населення.

39. До категорії «економічно активне населення» статистика зараховує ту його частину, яка:

- а) зайнята безпосередньо трудовою діяльністю;
- б) все вірно;
- в) не бере участі в суспільній праці (безробітні);
- г) живе на доходи від власності (прибутки, дивіденди, проценти).

40. З-поміж інших демографічних факторів найбільший вплив на збільшення чисельності працездатного населення має:

- а) скорочення смертності;
- б) зростання народжуваності;
- в) міграція;
- г) зростання середньої тривалості життя.

41. Формування трудового потенціалу значною мірою залежить від таких демографічних факторів:

- а) трудової активності окремих віково-статевих груп;
- б) зростання частки міського населення;
- в) співвідношення між окремими віково-статевими групами населення;
- г) збільшення середньої тривалості життя.

42. Демографічні інвестиції являють собою:

- а) витрати, пов'язані з поліпшенням навколишнього середовища;
- б) економічні витрати, пов'язані з забезпеченням розширеного відтворення населення і робочої сили;
- в) все вірно;
- г) витрати на додаткове виробництво предметів споживання та розширення соціальних послуг.

43. Поняття «відтворення населення» означає:

- а) перевищення народжуваності над смертністю;
- б) усе правильно;
- в) сукупність усіх видів руху населення;
- г) демографічне явище.

44. Коефіцієнт народжуваності — це:

- а) кількість народжених за рік;
- б) різниця між кількостями народжених за суміжні роки;
- в) кількість народжених за рік у розрахунку на 1000 жителів;
- г) відношення кількості народжених за рік до чисельності жителів.

45. Депопуляція населення означає:

- а) абсолютне скорочення чисельності населення;
- б) усе правильно;
- в) від'ємний природний приріст населення;
- г) перевищення смертності над народжуваністю.

46. Систематичне зменшення абсолютної чисельності населення називається:

- а) депопуляцією;
- б) природним рухом населення;
- в) демографічною кризою;
- г) усе правильно.

47. Демографічна криза проявляється в:

- а) постарінні населення;
- б) усе правильно;
- в) абсолютному скороченні населення;
- г) значному погіршенні структури населення.

48. Зниження народжуваності — це:

- а) демографічна подія;
- б) демографічне явище;
- в) демографічний процес;
- г) усе правильно.

49. Відношення кількості народжених до кількості померлих за певний період часу називається:

- а) індексом життєвості;
- б) коефіцієнтом Покровського;
- в) індексом виживання;
- г) природним рухом населення.

50. Поняття «загальна теорія народонаселення» означає:

- а) систему наукових знань;
- б) теоретичні положення демографії;

- в) закони розвитку населення;
- г) окрему науку.

Правильні відповіді:

1. а); 2. г); 3. а); 4. б); 5. а); 6. в); 7. а); 8. в); 9. а); 10. в); 11. б); 12. д); 13. г); 14. б); 15. г); 16. в); 17. г); 18. г); 19. а); 20. б); 21. д); 22. а); 23. в); 24. г); 25. в); 26. г); 27. б); 28. а); 29. в); 30. в); 31. г); 32. в); 33. а); 34. а); 35. а); 36. б); 37. б); 38. г); 39. г); 40. г); 41. а); 42. в); 43. а); 44. в); 45. б); 46. а); 47. б); 48. в); 49. б); 50. б).

ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ

1. Місце етнографії в системі гуманітарних наук. Предмет етнографії.
2. Господарство та матеріальна культура аборигенів Австралії.
3. Народи Північної Африки. Особливість населення, його розселення, кількість, етнічний склад.
4. Значення етнографії як науки. Методика і методи етнографічних досліджень.
5. Суспільний лад та духовна культура аборигенів Австралії.
6. Матеріальна та духовна культура народів Північної Африки.
7. Основні поняття етнографії.
8. Характеристика англо-австралійської історико-етнографічної підобласті.
9. Японці. Матеріальна та духовна культура.
10. Характеристика папуаської історико-етнографічної області.
11. Корейці. Матеріальна та духовна культура.
12. Расова класифікація народів світу. Етнографічна група.
13. Характеристика меланезійської історико-етнографічної області.
14. Китайці. Матеріальна та духовна культура.
15. Етнолінгвістична класифікація народів світу.
16. Релігійна класифікація народів світу.
17. Народи Південно-Східної Азії. Особливість населення, його розселення, кількість, релігійна належність, мови, етнічний склад.
18. Народи Північної Америки. Загальна характеристика.
19. Характеристика поняття етнічна група.
20. Історія етнографічних досліджень.

21. Матеріальна та духовна культура народів арктичної області Північної Америки.
22. Народи канадської області Північної Америки. Матеріальна та духовна культура алгонкінів і атапасків.
23. Народи Західної Африки. Особливість населення, його розселення, кількість, етнічний склад.
24. Дати характеристику основним народам Індонезії. Охарактеризувати їхню матеріальну та духовну культуру.
25. Індосвропейська сім'я етносів і мов.
26. Народи Південної Азії. Особливість населення, його розселення, кількість, релігійна належність, мови, етнічний склад.
27. Народи Австралії та Океанії. Загальна характеристика.
28. Народи американської області Північної Америки. Матеріальна та духовна культура ірокезів і делаварів.
29. Народи Західної (Передньої) Азії. Особливість населення, його розселення, кількість, релігійна належність, мови, етнічний склад.
30. Матеріальна та духовна культура індіанців Півдня США.
31. Народи Центральної Азії. Особливість населення, його розселення, кількість, релігійна належність, мови, етнічний склад.
32. Народи Латинської Америки. Загальна характеристика.
33. Матеріальна та духовна культура індіанців центральної частини США.
34. Охарактеризувати первісні релігії.
35. Народи Західної та Центральної Африки. Загальна характеристика.
36. Народи американської області Північної Америки.
37. Матеріальна та духовна культура індіанців Каліфорнії.
38. Охарактеризувати основні етнічні релігії.
39. Народи Південної Африки. Загальна характеристика.
40. Карибська історико-етнографічна область. Особливість населення області, його розселення, кількість, релігійна належність, мови, расовий та етнічний склад.
41. Народи Східної Азії. Загальна характеристика.
42. Американці США. Культурна особливість населення, його розселення, кількість, расовий та етнічний склад.
43. Іслам. Характеристика релігії. Християнство. Характеристика релігії.
44. Народи Південної Азії. Загальна характеристика.

45. Мексикансько-цетральноамериканська історико-етнографічна область. Особливість населення області, його розселення, кількість, релігійна належність, мови, расовий та етнічний склад.
46. Народи Південно-Східної Азії. Загальна характеристика.
47. Андська історико-етнографічна область. Особливість населення області, його розселення, кількість, релігійна належність, мови, расовий та етнічний склад.
48. Синтоїзм. Характеристика релігії. Індуїзм. Характеристика релігії.
49. Народи Казахстану. Загальна характеристика
50. Середня Азія. Загальна характеристика.
51. Майя Юкатану. Матеріальна та духовна культура.
52. Народи Сибіру. Загальна характеристика.
53. Мексиканські ацтеки. Матеріальна та духовна культура.
54. Народи Південної Африки. Особливість населення, його розселення, релігійна належність, мови, кількість, етнічний склад.
55. Народи Східної Азії. Особливість населення, його розселення, кількість, релігійна належність, мови, етнічний склад.
56. Нігеро-кордофанська сім'я етносів та мов.
57. Інки. Матеріальна та духовна культура.
58. Народи амазонсько-бразильської історико-етнографічної області. Особливість населення області, його розселення, кількість, расовий та етнічний склад.
59. Семіто-хамітська сім'я етносів та мов. Іудаїзм. Характеристика релігії. Дати характеристику етносу українців.
60. Сутність і зміст загальної теорії народонаселення.
61. Передумови формування системи знань про народонаселення.
62. Завдання окремих наук, що вивчають народонаселення.
63. Структура знань про народонаселення.
64. Значення загальної теорії народонаселення для розвитку демографії.
65. Місце демографії в системі знань про народонаселення.
66. Предмет демографії. Погляди на предмет демографії.
67. Передумови перетворення демографії у систему демографічних наук.
68. Структура системи демографічних наук.
69. Чим зумовлюється необхідність регулювання демографічних процесів?

70. Демографічне старіння — об'єктивний, історично зумовлений процес.
71. Сутність демографічної політики, її цілі та засоби.
72. Поняття «демографічна ситуація». Основні показники, що характеризують демографічну ситуацію.
73. Сутність міграційного руху населення; показники, що його характеризують.
74. Таблиці смертності та середньої тривалості життя.
75. Класифікації міграцій.
76. Вплив міграцій на демографічну ситуацію.
77. Вплив міграцій на ринок праці.
78. Міграції в Україні.
79. Предмет та завдання математичної демографії.
80. Предмет та завдання теоретичної демографії.
81. Предмет та завдання історичної демографії.
82. Предмет та завдання регіональної демографії.
83. Предмет та завдання описової демографії.
84. Поняття «якість» та «розвиток населення».
85. Поняття «демографічна подія», «демографічний процес», «демографічне явище».
86. Сутність видів руху населення.
87. Показники, що характеризують природний рух населення.
88. Зміст поняття «демографічна ситуація». Характерні ознаки сучасної демографічної ситуації в Україні.
89. Для яких видів підприємницької діяльності важливими є демографічні дані?
90. Як співвідносяться поняття «соціальна політика», «політика населення», «демографічна політика»?
91. Основні напрямки практичного використання демографічної інформації.
92. Основні методичні підходи до демографічного аналізу.
93. Поперечний і поздовжній аналіз. Методи, що використовуються в демографічному аналізі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

(для вивчення основних тем курсу)

1. Гирц К. Інтерпретація культур. Москва: Российская политическая энциклопедия, 2013. 560 с.

2. Демографія Учебник и практикум для академического бакалаврата / под ред. М. В. Карманова. Москва: Юрайт, 2016. 287 с.
3. Драган О. І. Демографія: конспект лекцій для студентів. Київ: НУХТ, 2014. 132 с.
4. Лобжанидзе А. А., Заяц Д. В. Этнокультурные регионы мира. Москва: Прометей, 2013. 240 с.
5. Малиновский Б. Научная теория культуры / пер. с англ. И. В. Утехина; сост. и вступ. ст. А. К. Байбурина. 2-е изд., испр. Москва: ОГИ, 2013. 184 с.
6. Населення України за 2012 рік: демографічний щорічник. Київ: Держкомстат України, 2013. 448 с.
7. Ничипоренко С. В. Молодіжна сімейна політика в Україні. Умань: «Сочінський», 2014. 217 с.
8. Стадник О. Природний рух населення. Київ: Географія, 2012. 213 с.
9. Тиводар М. Етнологія: навч. посібник. Львів 2004.
10. Чебоксаров Н. Н., Чебоксарова И. А. Народы, расы, культуры. Москва: Наука, 2012. 198 с.
11. Этнология: учебник для высших учебных заведений / под ред. Г. Е. Маркова, В. В. Пименова. Москва: Наука, 2014. 383 с.

Додаткова

12. Бойченко Е. Вплив демографічних чинників на ринок праці / Україна: аспекти праці. Київ: Наук. думка, 2007. 428 с.
13. Борисов А. Демографія: учебник для вузов. Москва: Нота Бене Медиа Трейд Комп., 2003. 344 с.
14. Бутинов Н. А. Народы Папуа Новой Гвинеи: (От племен. строя к независимому государству). Санкт-Петербург: Петербург. Востоковедение, 2000. 374 с.
15. Всеукраїнський перепис населення: методологія та організація: навч. посібник / за заг. ред. В. О. Парфенцевої. Київ: Держкомстат України, 2001. 336 с.
16. Головнев А. В. Говорящие культуры: традиции самодийцев и угров. Екатеринбург: УрО РАН, 1995. 600 с.
17. Грачева Г. Н. Традиционное мировоззрение охотников Таймыра. Ленинград: Наука, 1983. 174 с.
18. Громыко М. М. Мир русской деревни. Москва: Молодая гвардия, 1991. 267 с.
19. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли. Санкт-Петербург: Кристалл, 2001. 642 с.

20. Демографічна криза в Україні. Проблеми дослідження, витоки, складові, напрямки протидії / за ред. В. С. Стешенко. Київ: НАН України, Ін-т економіки, 2001. 560 с.
21. Дзенискевич Г. И. Атапаски Аляски. Очерки материальной и духовной культуры конец XVIII — начало XX в. Ленинград: Наука, 1987. 153 с.
22. Зеленин Д. К. Восточнославянская этнография. Москва: Наука. Главная редакция восточной литературы, 1991. 511 с.
23. Иванова Е. В. Очерки культуры тайцев Таиланда. Москва: Издательская фирма «Восточная литература», 1996. 303 с.
24. Калоев Б. А. Земледелие народов Северного Кавказа. Москва: Наука, 1991. 249 с.
25. Карпов Ю. Ю. Джигит и волк. Мужские союзы в социокультурной традиции горцев Кавказа. Санкт-Петербург, 1996. 312 с.
26. Карпов Ю. Ю. Женское пространство в культуре народов Кавказа. Санкт-Петербург: Петербургское востоковедение, 2001. 414 с.
27. Кобычев В. П. Поселения и жилища народов Северного Кавказа в XIX–XX вв. Москва: Наука, 1982. 196 с.
28. Козьмин В. А. Оленеводческая культура Западной Сибири. Санкт-Петербург: Изд-во СПбГУ, 2003. 236 с.
29. Крёбер А. Л. Избранное: Природа культуры / пер. с англ. Москва: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2004. 1008 с.
30. Куббель Л. Е. «Страна золота» — века, культуры, государства. Москва: Наука, Главная редакция восточной литературы, 1990. 239 с.
31. Кудрявцев М. К. Кастовая система в Индии. Москва: Наука, 1992. 264 с.
32. Лібанова Е. М., Щербина О. І. Шлюб, сім'я та дітородні орієнтації в Україні. Київ: АДЕФ-Україна, 2008. 245 с.
33. Малиновский Б. Избранное: Аргонавты западной части Тихого океана / пер. с англ. Москва: РОССПЭН, 2004. 552 с.
34. Маретина С. А. Андаманцы. К проблеме доземледельческих обществ. Санкт-Петербург: Наука; Музей антропологии и этнографии им. Петра Великого (Кунсткамера), 1995. 225 с.
35. Медков В. М. Демография: учебник. Москва: ИНФРА-М, 2007. 683 с.
36. Мёрдок Дж. П. Социальная структура / пер. с англ. А. В. Коротаяева. Москва: ОГИ, 2003. 608 с.

37. Муромцева Ю. І. Демографія: навч. посібник. Київ: Кондор, 2008. 300 с.
38. Прибиткова І. М. Основи демографії. Київ: АртЕк, 2009. 256 с.
39. Статистичний щорічник України за 2009 р. Київ: Техніка, 2009. 645 с.
40. Сумцов Н. Ф. Символика славянских обрядов: Избранные труды. Москва: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 1996 (Этнографическая библиотека). 296 с.
41. Тайлор Э. Б. Первобытная культура. Москва: Политиздат, 1989. 573 с.
42. Уайт Л. Избранное: Наука о культуре. Москва: РОССПЭН, 2004. 960 с.
43. Щербаков А. И., Мдинарадзе М. Г. Основы демографии и государственной политики народонаселения. Москва, 2005. 208 с.
44. Эванс-Притчард Э. Э. Теории примитивной религии. Москва: ОГИ, 2004. 144 с.

ЗМІСТ

Передмова	3
Тематичний план курсу та розподіл навчального часу для студентів денної форми навчання.....	5
Тематичний план курсу та розподіл навчального часу для студентів заочної форми навчання	7
Зміст курсу «Етнографія та демографія».....	9
Список рефератів.....	16
Тестові завдання з дисципліни	18
Перелік контрольних питань	28
Список рекомендованої літератури.....	31

Навчальне видання

ЕТНОГРАФІЯ ТА ДЕМОГРАФІЯ

Методичні вказівки
для студентів спеціальності
«Практична психологія»

Електронне видання
Формат 60x84 1/16. Умов. друк. арк. 2,0. Зам. 2158.

Одеський національний медичний університет
Валіховський пров., 2, Одеса, 65082.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 668 від 13.11.2001.

